

ХЕРМАН ХЕСЕ ДАРЪТ НА СЪНЯ

Превод от немски: Красимира Михайлова, 1986

chitanka.info

В епохата и цивилизацията, която за всяко медицинско, психологическо или социологическо явление е развила специална наука, език и литература, ала вече изобщо не притежава антропология, тоест човекознание, всички наши преживявания и способности може понякога да ни изглеждат като неразгадаеми проблеми или удивителни странности — веднъж обаятелни, възхитителни и въодушевяващи, друг път плашещи, застрашителни и потискащи. Раздробеното човешко същество, загубило целостта и единството си, разкъсано на хиляди особености и произволно избрани дялове, може тогава като микротомните препарати под микроскопа да се разпадне за нас на свят от отделни картини, много от които напомнят за човешкото, животинското, растителното, минералното царство, езикът на техните форми и багри привидно разполага неограничено с всички елементи и вариации, и независимо че са лишени от общ скрепяващ ни смисъл, отделните фрагменти може да притежават непреднамерената, магическа, правечна красота на сътворението. Именно тази красота, това вълшебство на отломъка, освободен от цялото и реалното, привлича така силно художниците през последните десетилетия и придава на много от безсмислените им картини толкова обаятелната печал на небитието, една тъй неуловима, подлудяваща душата прелест, че понякога сме склонни да откриваме в тях отново цялост и истинност: вече не единството и непоклатимостта на мирозданието, а единството и вечността на смъртта, на повяхването, на тленността.

Също както онези художници, които разломяват цялото, разлагат твърдостта, разбъркват безразборно елементите на формата, за да ги пренаредят в нови, безотговорни, ала често прелестни и великолепни съчетания, така рисува душата ни насън и неслучайно към новите човешки типове на нашето време, каквито преди е нямало, се прибави и типът на човека, който вече не живее, не действа, не поема отговорност, нищо не върши и нищо не решава, а бленува. Бленува насън, често и наяве, придобил е навика да записва виденията си, но тъй като описването на един сън отнема многократно повече време, отколкото трае самият сън, тези литератори сънници са свръхзаети през целия си живот; никога не завършват нищо, никога не успяват да запишат дори и половината от онова, което им се присънва, и е истинско чудо как между съня и описването му все пак успяват да хапнат нещо или да си зашият копче. Тези литератори сънници или

професионални мечтатели са превърнали една частица, един в нормални времена малък дял от живота, някаква странична функция на спането, в същина и център на съществуването си, в професия. Не желаем нито да им пречим, нито да им се подиграваме, макар понякога да се поусмихваме и да вдигаме рамене; ние наистина смятаме заниманието на тези хора за безполезно, но затова пък то е безобидно и невинно, егоистично е, но някак по детски, наистина малко е налудничаво, тъй както малко са налудничави и онези откъснати от действителността художници, а и самите ние и целият съвременен свят, но в това няма нищо зловредно и опасно. Човек, веднъж открил хубавия вкус на чаша вино, може при определени обстоятелства да стане пияница, като превърне чашата вино в смисъл и център на своя живот; или човек, веднъж открил здравословното и освежително въздействие на суровите зеленчуци, може при известни условия да стане заклет суровоядец и маниак на тема здраве; това също са сравнително безобидни видове лудост, които съвсем опровергават пивкостта на виното или полезността на салатата. Най-правилно е според нас от време на време да отдаваме дължимото както на чашата вино, така и на суровите зеленчуци, но да не ги превръщаме в ос, около която да кръжи животът ни.

Същото важи за сънищата и за вглеждането в тях. Ние не вярваме, че бог ги е дарил на човека за занятие и основна ценност на съществуването му, но често сме установявали, че прекомерното им ограничаване и пренебрегване също е неправилно. Не, понякога се налага, и ние се поддаваме на желанието да се надвесим над тази прелестна бездна, за да се поудивим на нейните тайни и в накъсания низ от картини да открием нещо от цялото и реалното, да приемем като дар често неизразимата красота на нейните миражи.

Теза дни сънувах, че съм в Тесин^[1] — един малко чужд, извисен, приповдигнат Тесин — и с някакъв спътник вървя през непознатото предградие, а между зидовете, оградите и новите постройки надничат планините. Сред сградите има една, наречена „Нойе мюле“, е много, много етажи, боядисана в светлочервено, и въпреки цялата си непропорционалност и прекалена колосалност тя притежава своеобразно очарование и не мога да откъсна поглед от нея. Но ние нямаме време и крачим доста устремно, мисля, за да хванем някакъв влак, мъкнем багаж, а не знаем пътя и сме обзети от известна

припряност и безпокойство. Нямам представа кой е моят спътник, но във всеки случай ми е много близък приятел и доверен човек, станал частица от мен и живота ми. Стигаме до нисък зид, зад който на малко разстояние се редят стари, запустели къщи; отбивам се от улицата, с широка крачка прескачам ниското зидче и продължавам нататък, макар да съм напълно сигурен, че там няма път и съвсем скоро ще се залутаме из дворове, градинки и други частни владения, където ще си имаме неприятности, ще гледат на нас като натрапници. Но нищо подобно не се случва, напредваме, без никой да ни спре, тласкани непрекъснато от това припряно безпокойство; редом с нас и зад нас крачат други хора и сред силуетите по тази улица, която не е никаква улица, зървам отдалеч да приближава някогашен приятел, той си е все същият и съвсем не му личи да е остарял през дългите години, в които не сме се виждали. Но понеже бързае, а и по други, неясни подбуди никак не ми се ще да го поздравя, затова отвъръщам поглед, сякаш не го познавам, и не щеш ли, той ни подминава или по-скоро изчезва, преди още да ни е достигнал, като че е отгатнал желанието ми и се съобразява с него.

В този миг между къщите вдясно от мен се открива гледка, която ще ме накара да запомня завинаги този сън и да опиша спомена си за него. Пред зора ми се разстила далечен, леко възвемаш, се на възбог пейзаж. „Нима не виждаш — викам на другаря си, но не се спирам. — Та погледни де, виж каква нечувана красота!“ Приятелят ми поглежда натам, но остава равнодушен и не отвъръща нищо. А този пейзаж пленява всичките ми сетива, цялата ми душа, той прониква в мен, аз го изпивам и отнасям със себе си — като велик дар, като чудодейно сбъдване на една мечта. Защото особеното в този красив пейзаж е, че в него се смесват реалност и изкуство, природа и живопис. Той се възвишаваше, а по средата му, на една предпланина, се издига църква, тук-там селца, отзад планински хребети с розово сияние, на склона под църквата две нивици и тъкмо заради тези нивици чувствавам и осъзнавам, че всичко е не само красиво, но и породено от замисъла и четката, те са нарисувани наполовина с неаполитанско жълто, наполовина със смес от английско червено и преобладаващо бяло.

Няма нито една студена или убита багра, всичко е в скалата на червеното и жълтото.

Редом е нас по улицата върви с жена си млад мъж, французин или романски швейцарец. Когато, така омаян, възторжено показвам на своя спътник откритата се гледка, непознатият ми се усмихва приятелски — дяволито и изрича: „Да, нали, нищо убито, само топли багри; горе-долу така би казал Сезан.“ Кимвам му щастливо и вече ми е на езика да му изброя като на колега цветовете върху картината: охра, неаполитанско жълто, английско червено, бяло, съвсем светъл крапак и тъй нататък, ала сетне това ми се вижда все пак прекалено фамилиарно или колегиално и се отказвам, но го поглеждам усмихнато и се радвам, че има още някой, който съзерцава същата гледка, при това чувствава и мисли същото като мен.

От съня, който продължи със съвсем други сцени, съм съхранил образа на този топъл, вълшебен пейзаж и го нося в себе си като дар от бога на бляна. В този пейзаж бяха събрани любимите багри от някогашната ми палитра на художник любител, те преобладаваха известно време и в палитрата на моя приятел, художника Луи. А ето че сега ми е някак странно и малко съжалявам; когато възстановявам наяве видения насън идеален пейзаж, тъй възбуждащо красив, вдъхващ толкова чудно щастие — неговите неаполитанско жълти нивици, извисяващата се в червено планинска църква, цялата игра между топли, жълти и червени тонове, с цялата приказна и тържествена музика на палитрата му — тогава този пейзаж, макар и да изглежда все така сияен, слънчев и красив, въпреки всичко е мъничко преразкрасен, някак прекалено розов, прекалено хармоничен, някак опасно близо до сладникавостта, та дори и до кича.

И ето че се старая да опазя своя дар непокътнат, да го браня от скептицизъм и критика, и занаят пред все така чисто да се радвам в спомена на неговата красота, която в продължение на един съновен миг ме ощастливи до дън душа. След пробуждането и при опита отново да си я представя точно, тя ми се струваше някак прекалено красива, прекалено очарователна, прекалено идеална и тази тайна критика вече не ще може да бъде заглушена, най-много за няколко мига. А няма в така разбиращата усмивка на романския колега, в думите му за пейзажа, които съвсем ненужно приписа на стария Сезан — няма в тази симпатична колегиална усмивка на твореца или

познавача, на посветения, нямаше нещо дяволито, авгурско: многозначително — иронично и съучастническо?

[1] *Тесин* — кантон в Южна Швейцария по границата с Италия, известен с големите курорти край Лаго Маджоре. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.